

EDITORIAL

Waray gud iba nga dalan kundi pag-ato

Hadton Enero 22, ginsentensyahan han korte komo salaan ha kaso nga "terrorism financing" an mamamahayag nga hi Frenchie Mae Cumpio ngan an tawo ha singbahan nga hi Marielle Domequil. Gin-gamit hini an hinimu-himo nga testimonya han mga binaydan nga ahente han National Task Force-Elcac agud palawigon an unom na katuig nga pag-inantos han duha nga batan-on nga aktibista. Umani ini hin hiluagan nga pagkunderan ha gawas ngan sakob han nasud, tungod kay pag-atake ini diri la ha kalibrihan ha pamamahayag kundi ha mga bataan nga katungod han ordinaryo nga molupyo ha kabug-usan.

Ha pareho nga adlaw, ginsalawad han mga progresibo nga grupo an reklamo nga *impeachment* kontra kan Marcos Jr. Gintudlok hiya komo utok han "allocables," pangabuso ha *unprogrammed funds*, ngan mga *insertion* ngan sistema han kikkab ha nasyunal nga badyet. Kundi diniri an Uruubos nga Kapunungan nga karawton an reklamo, bisan kun ginkarawat hini an usa nga tarapsaw nga reklamo nga *impeachment* kontra kan Marcos pira kaadlaw la an nakalabay. Diri madidiwara nga kaparte ini han pagsabotahe ha makusog nga kaso han *impeachment* kontra kan Marcos, usa nga taktika nga gin-gamit liwat han rehimen Arroyo.

Nalandaw an bug-at hini nga duha nga panhitabo labina nga nahituman ini ha adaw han ika-39 nga anibersaryo han masaker ha Mendiola. Hadton 1987, ginpatay han rehimen Cory Aquino an 13 nga parag-uma nga nagrali ha geyt han Malacañang agud igpanawagan an tinuod nga reporma ha tuna. Imbes nga pamatian an ira lehitimo nga demanda, gintabrog hira gamit an mga punglo.

Tikang hadto hasta yana, pandarahug ngan panhadlok an baton han rehimen ha mga aktibista ngan ha mga nag-iinsister ha katungod han katawhan. An mga balaud nagseserbe la pirme ha mga aada

ha poder. Antes pa an Enero 22, mas ginpabuylo han AFP ngan NTF-Elcac an kontra-komunista nga panhadlok ha ngaran han pag-ato ha "terror grooming," agud himuon nga tapang ngan mamingaw an kabatan-unan ngan hiluag nga katawhan kontra ha paniniyupi ngan pananalumpigos. Ginsalawdan han estado hin kaso nga sedisyon an haros 100 nga indibidwal, kaupod an mga estudyante ngan lider-masa, tungod ha pagpartisipar ha mga protesta nga kontra-korapsyon. Ha Eastern Visayas, pira nga estudyante an ginharas ngan ginpailarum ha *profiling* han mga pulis, samtang todo-larga an kampanya nga pagpapasurender ha kabaryuhan.

Klaro nga palisiya han rehimen Marcos nga tagdon an mga aktibista ngan kritiko hini komo mga "terorista," ngan lanaton hira ha tahub han tinuyaw nga kampanya "kontra-insurhensiya."

Natikabuylo ini yana labina nga tikahaman na an iya termino, mas nahihimulag na hiya ha katawhan ngan natikagrabe an ira pagkadismaya ha karaway baratunon han mga korap ngan kawatan. Hasta yana waray pulos an gintukod ni Marcos nga "independyente" nga komisyon nga nagserbe la agud tahuban an iya baratunon ha korapsyon. Pauru-utro pa gihapon nga ginalasurbo an katawhan han pagbaha ha ira mga komunidad kada pag-agi han bagyo. Ha usa nga dalikyat napapara an talagudti nga pananag-iyang pakabuhi nga ginpundar nira hin kalugaringon nga dugo ngan balhas, samtang an pipira nga aada ha poder napatakas ha ira ginkawat nga karikuhan. An tumipa hini nga kaayusan ginpapamingaw.

An nahitatabo ha nasud dugang nga pamatuod nga ha ilarum han katilingban nga bagakolonyal ngan bagapyudal, waray tinuod nga demokrasya para ha katawhan. Ini an kundisyon nga ginkaatabang han mga parag-uma ha Mendiola haros upat kadekada na an nakalabay, ngan ini an padayon nga ginkakaatabang yana han katawhan ilarum ni Marcos. Magpapadayan ini tubtub nga diri napapabagsak an pasista ngan pakuri nga rehimen pinaagi han demorakito nga rebolusyon han katawhan.

Ha tiarabot nga mga semana, ha-handumon han katawhan Pilipino an makasaysayan nga pag-aalsa ha Edsa. Napapanahon nga hinumduman kun tiunan-o nagtig-ob an hiluag nga kagiusan masa ngan nag-aaningal nga armado nga pakig-away agud pabagsakon an diktadura ni Marcos Sr. Kinahanglan ini purutan hin leksyon ngan inspirasyon ha presente nga paningkamot nga papaglarabon an pag-ato han katawhan agud atuhan ngan pabagsakon an rehimen Marcos Jr. █

Sentensya ha mamamahayag ngan tawo ha singbahan, hiluagan nga ginkundenar

Ginsentensyahan han Regional Trial Court (RTC) ha Tacloban City komo salaan an mamamahayag nga hi Frenchie Mae Cumpio ngan tawo ha singbahan nga hi Marielle Domequil ha kaso nga "terrorism financing" (pagpondo ha terorismo), samtang ginpawarayan-sala hira ha kaso nga *illegal possession of firearms and explosives*, sigon ha desisyon nga igin-gawas han korte hadton Enero 22.

Ginpatukan hira Cumpio ngan Domequil hin 12 tubtub 18 katuig nga pagkapriso ngan ginpapagbayad hin ₱500,000. Hiluagan ini nga ginkundenar han mga lokal ngan internasyunal nga grupo, labina han mga tagdependa ha tawhanon nga katungod ngan kaapi han midya nga pira katuig na nga nanawagan nga pagawason hira.

"Ginpapagrabe hini an klima han kawaray baratunon ha nasud ngan tuyo nga tarhugon an mga mamamahayag, aktibista ngan ordinaryo nga katawhan nga mayda mabug-at nga penalidad an kalibrihan ha pamamahayag," sigon ha Altermidya Network. Sering naman han abugado nira Cumpio ngan Domequil, klaro nga gin-gagamit han estado an "terrorism financing" komo armas agud pamingawon an mga natipa dinhi, labina an kritikal nga pamamahayag.

Nagpahayag naman han suporta kan Cumpio an usa nga koalisyon han mga embahada han mga langyaw nga nasud ha Pilipinas, nga nag-uundong ha kalibrihan ha pamamahayag. Kaapi hini nga koalisyon an mga nasud Austria, Belgium, Canada, Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Ireland, the Netherlands, Norway, Slovenia, Switzerland, Ukraine ngan United Kingdom. Sering nira, kinahanglan makapatuman han ira trabaho an mga mamamahayag hin waray kahadlok han pan-gigipit.

Antes pa hira masentensyahan, haros unom katuig na nga nakapriso hira Cumpio ngan Domequil, sugad liwat an igkasi nira tagdependa ha tawhanon nga katungod

nga hi Alexander Abinguna. Kaagahon han Pebrero 7, 2020, gindakop hira han dorudosena nga pwera han estado nga nagreyd ngan nagtanum hin granada ngan pusil ha ira urukyan ha Tacloban City.

Hini nga panahon, nagin aktibo hira ha pagbukas ha kakurian ngan pasista nga terorismo han estado ha Eastern Visayas labina ha ranggo han mga parag-uma. Pira kaadlaw antes dakpon, nahiagum an tulo han sarbeylans ngan panhahasas tikang ha gintatahapan nga ahente militar. Nagsalawad pa hin petisyon hi Abinguna ha Commission on Human Rights-Region 8 agud mag-inspeksyon ha ira upisina ngan pamatud-an nga waray armas didto.

Kaso nga basar ha eruestorya

An kaso nga "terrorism financing" nala an ulang ha kalibrihan nira Cumpio ngan Domequil. Nahiuna nga ginbasura han korte ha Lao-ang, Northern Samar an kaso nga pagpatay nga ginsalawad kontra ha Cumpio, tungod kay ha iba nga tawo ini igin-ngaran. Waray naman pa uunhan an kaso kontra kan Abinguna.

Ha lain nga kaso, nanindugan an usa nga korte nga waray ebidensya nga

nagsusumpay kanda Cumpio ngan Domequil ha terorismo. Kasumpay ini ha pagkumpiska han guberno ha pondo nga katin nira Cumpio ngan Domequil tungod kuno kay para ini ha "terorismo."

Matipa dinhi an nagin desisyon ni Georgina Uy Perez, huwes nga nagdesisyon ha "terrorism financing" nga kaso kontra kanda Cumpio ngan Domequil. Imbes nga bumasar ha kongkreto nga ebidensya, sinubay la hi Perez ha mga eruestorya han mga kunuhay "hadto anay rebelde."

Sigon pa ha kalugaringon nga imbestigasyon han Reporters Without Borders hadton 2025, diri nagtuturuno an mga testimonya han prosekusyon kontra kan Cumpio. Pira hini nga testigos hira Alma Gabin, lunod-patay ngan binaydan nga ahente han 8th ID ngan NTF-Elcac; ngan usa nga "Marjie R" nga nakapailarum ha proteksyon han militar. Hi Gabin inatubang ha kalugaringon nga mga kaso kundi gin-atras ini han 8th ID kabalyo han pagtestigo kontra ha iba pa nga target han pan-gigipit han militar.

Padayon an pag-ato

Ha adlaw mismo han pagpalusad han sentensya, nagprotesta an mga tagasuporta nira Cumpio ngan Domequil ha gawas han korte. Pakyas an sumobra-kumulang 100 nga pulis nga armado han mga batuta nga tabrugon hira. Ha mga adlaw antes hini, nanawagan an ira mga kaurupdan, grupo han mamamahayag, mga estudyante ngan tagdependa ha tawhanon nga katungod ha sulod ngan gawas han Pilipinas nga pagawason hira. Dayon nga ginlansar ha Quezon City an usa nga rali nga nagkukundenar ha desisyon han korte.

Plano han mga abugado nira Cumpio ngan Domequil nga magsalawad han *motion for reconsideration* ngan han mosyon para makapagpiyansa.

"Padayon kita ha pag-ato para ha kamatuoran," pahayag nira Cumpio ngan Domequil kahuman igpalusad an ira sentensya. **L**

Pagbayad han Northern Samar LGU ha mga "consultant," ginsukna

Ginsukna han panrehiyon nga tsapter han Kabataang Makabayan (KM) ha Eastern Visayas ang pagbayad han lokal nga gubyrno (LGU) han Northern Samar hin masobra ₱10 kamilyon para ha mga kwestyunable nga "consultant," samtang diri ini makahatag hin tuhay nga trabaho ha kabatan-unan.

Ginrakudako han gubernador han Northern Samar nga hi Harris Ongchuan an usa nga programa diin nahatagan kuno hin trabaho an 268 nga indibidwal ha magkalain-lain nga klerikal ngan temporaryo nga buruhaton ha mga upisina han prubinsya sakob la hin 10 kaadlaw hini nga Enero. Kabulig ni Ongchuan hini nga programa an DO-LE-Northern Samar ngan an patod niya nga kongresista nga hi Edwin.

Kaupod ha mga gin-empleyo an mga gradweyt han kurso nga *education*, *agriculture* ngan *accounting*, ngan mga *solo parent* ngan mga tawo nga mayda kapansanan. Kada usa nga "benepisyaryo" ginbaydan la hin ₱5,000 o ₱500 kada adlaw, tala la nga mas hitaas ha minimum nga suhol ha rehiyon nga ₱470 ngan waray pa katunga han nakakabuhi nga inadlaw nga suhol nga ₱1,200.

Sigon ha KM-Eastern Visayas, kulang ngan diri permanente ini nga trabaho, ngan himubo ini nga suhol. Ginkwestyon hini an panhatag hin limos nga tikang man gihapon ha pondo han katawhan, imbes nga mahingadto ha pag-empleyo hin dugang nga magturutdo, maghatag hin permanente nga trabaho ha mga bag-o nga gradweyt, ngan manhatag ayuda ha pinaka-nanginginahanglan.

Samtang, urusahon an pagbayad han Northern Samar LGU hin ng ₱10.8 kamilyon ha 29 nga "consultant," sigon ha report han Commission on Audit (COA) hadton 2024. Waray kuno umagi ha kaangyan nga proseso o nagin *transparent* (abrido) an LGU ha pagkuha hini nga mga "consultant."

Sigon ha COA, ginbaydan han LGU an usa nga "consultant" para ha "pagdumara ngan imprastruktura han mga kalsada hin" binulan nga *honorarium* nga ₱70,000 (katugbang hin ₱2,333/adlaw sakob hin 30 kaadlaw). Upat nga "medical consultant" an ginbaydan hin ₱60,000 (₱2,000/adlaw), samtang usa nga para ha "tourism marketing" an ginbaydan hin ₱40,000 (₱1,333/adlaw).

Mayda liwat mga "consultant" nga ginkuha para ha "katalwasan ngan seguridad han publiko," "militar nga karukayaknon," ngan "seguridad han kamurayawan." Kada usa mayda binulan nga *honorarium* nga aada ha ₱30,000 tubtub ₱50,000.

Sugad hini kadako an ginbayad ha ira para ha simple nga pagpanginano han mga *Facebook page*. Direkta an baratunon dinhi ni Harris Ongchuan tungod kay ha iya upisina nagrereport ini nga mga "consultant." Urusahon liwat an pagdiri han LGU nga igsumat an panginahanglan hini tungod kuno kay kinahanglan magpabilin ini nga "confidential" o sikreto.

"Diri makarukarawat an sugad hini nga waray wantas nga pagmalgastar ha milyun-milyon kapiso samtang damo nga kabatan-unan ngan Pilipino an kada adlaw nagpapakabuktot para la mayda mapakaon ha ira mga pamilya," sigon kan Ka Joy Marie del Sol, tagapagyakan han KM-Eastern Visayas. ■

7 nga tropa han 19th IB, patay ha mga aksyon militar han BHB

MAABOT HA PITO nga pasista nga tropa han 19th Infantry Battalion an napatay ha tulo nga aksyon militar han Bagong Hukbong Bayan-Northern Samar (Rodante Urtal Command o BHB-RUC) hadton 2025. Dugang ini nga pagpahimuwa han deklarasyon han rehimen Marcos ngan han 8th Infantry Division nga waray na grupo nga gerilya ha nasud.

Gin-ambus han BHB-RUC an mga nag-oope-rasyon nga elemento han 19th IB hadton Disyembre 15, 2025 ha Barangay Poponton, Las Navas. Duha nga pasista nga tropa an napatay ngan mayda pa pira nasamaran, samtang talwas nga nakaatras an mga Pula nga mangaraway.

Antes hini, ginreyd han pareho nga batalyon an usa nga yunit han BHB-RUC ha Barangay Gusaran, Silvino Lubos hadton Disyembre 10, 2025. Nakabulos gihapon an Pula nga hukbo diin usa nga pasista nga tropa an namatay. Mabayanihon naman nga naghalad han kinabuhian an usa nga Pula nga mangaraway.

Aktibo naman nga nakagdependa an BHB-RUC kontra ha 37 nga elemento han 19th IB nga inatake hadton Hulyo 22, 2025 ha Barangay L. Empon, Las Navas. Tungod kay nakanadam ha pag-atake han kaaway, inabot ha upat nga pasista nga tropa an ira napatay samtang waray nahianguman nga kaswalti an Pula nga hukbo.

Ini nga mga aksyon militar nagpapamatuod han padayon nga pagpakyas han BHB ha Northern Samar ha todo-gerra han pasista nga militar. Diri ini magigin posible kun waray hira natatagamtaman nga suporta an tikang ha masa nga parag-uma. ■

Tiunan-o ginpatuman an SBDP ha Las Navas

Nangunguna an bungto han Las Navas ha bug-os nga prubinsya han Northern Samar ngan ha rehiyon han Sinirangan Bisayas ha mayda pinakadamo nga ihap han mga barangay nga benepisyaryo han Support the Barangay Development Program (SBPD). Tikang han gintikangan ini han National Task Force (NTF)-Elcac ha 2021 tubtub ha 2025, maabot ha 35 han 53 nga barangay han bungto (66%) an kunuhay nagin benepisyaryo hini nga programa. Hadton 2024 pala, inabot na ha ₱202 kamilyon an pondo nga nakarawat han lokal nga gubyrno han Las Navas para ha mga proyekto nga *farm-to-market road*, eskoylahan, *health station*, pagpakuryente, ngan iba pa. Sigon ha NTF-Elcac, hahawason hini ha kakurian an mga komunidad nga apektado han armado nga sumpakiay.

Mahinunumduman nga an mga barangay nga benepisyaryo han SBDP ha Las Navas, amo liwat an mga baryo nga iginapailarum ha paghahadi militar ngan biktima ha hiluagan nga pagtalapas ha tawhanon nga katungod. Subay hini, diri mamenos ha 4,000 nga pamilya o 22,000 nga indidwal ha Las Navas an direkta nga naapektuhan han paghahadi militar. Ginpatuman ini han mga tropa han Retooled Community Support Program o RCSP han 8th Infantry Division.

Tikang 2018, diri mamenos ha 70 nga insidente han mga pagtalapas ha tawhanon nga katungod an patikang nga nahilista nga pinakadamo ha bug-os nga rehiyon. Pira ha landaw nga kaso an pagpatay han 20th Infantry Battalion kan Apolinario “Pening” Lebico, kapitan han Barangay San Miguel, hadton 2019, ngan kan Nilo Loyogoy, kapitan han Barangay Victory, hadton 2021. Ha panahon han ira pagkamatay, aktibo hira nga mga tagdependa ha tawhanon nga katungod han ira molupyo. Ginpatay liwat han 20th IB an parag-uma nga hi Jonny Albario, nga sugad kan Lebico residente han Barangay San Miguel. Usa

an San Miguel ha syahan nga unom nga baryo nga nagin benepisyaryo han SBDP hadton 2021 diin “gintang” hira hin ₱20 kamilyon nga pondo.

Ha tanan nga bungto ha rehiyon, an Las Navas an nahiagum han pinakadamo nga insidente han *aerial bombing*. Tikang 2019 ginhulugan han bomba han mga FA50 *fighter jet* an mga umhanan han Caputoan, San Francisco, Imelda, Paco ngan San Isidro ha Las Navas. Nagdurot ini hin grabe nga troma, kahibang han tuna ngan panin anum, ngan destroso ha panginabuh labina ha kada pagimponer hin *lockdown* kahuman han mga panmomba.

Buaw nga programa

Pakyas an SBDP han NTF-Elcac ha

katuyuanan hini nga haw-ason an Las Navason ha kakurian ngan ighirayo ha dalan han pakigbisog. Kan-o man diri hingangalimtan han katawhan nga an pondo kabalyo han ira nahiaguman nga troma, kawara han kinabuhin ngan destroso ha ira pakabuhian.

Labaw ha ngatanan, diri napana ha mga pundamental nga problema han mga Las Navason nga hinungdan han ira kapukaw ngan kahimugso han ira rebolusyunaryo nga pag-ato. Gin-eespiho ha bungto an kamutangan han bug-os nga rehiyon diin 8 ha kada 10 nga parag-uma waray kalugaringon nga tuna nga surok han ira pakabuhian. Nagpapadayon an kakablasan diin ika-75 an Las Navas nga mayda pinakahitaas nga insidente han kakablasan ha 136 nga bungto ha rehiyon.

Putos ha anomaliya an implementasyon hini han SBDP. Hadton 2024, nakit-an han Commission on Audit nga kadam-an han 27 nga proyekto ha bungto nga suma total nabalor hin ₱67.5 kamilyon, an delatado o diri pa nahuhuman. Mayda pa pira nga ginsuspinder an pagpatuman, kadakanan nga *farm-to-market road*. An SBDP nagin pahalipay han NTF-Elcac diri la para ha militar kundi hasta ha mga hakog nga lokal nga burukrata.

An militarista nga daup ngan limos nga pondo nga ginhahatag han SBDP kan-o man diri magsosolbar ha hinungdan han armado nga pakig-away ha Las Navas. Dugang la ini nga magkumbinse ha katawhan nga Las Navason han katukmanan ngan kamakatadungan han pagrerebolusyon. Ha pagpurot han mga leksyon han nakalabay, utro nga maabante an pakigbisog han katawhan para ha ira demokratiko nga katungod ngan hustisya. **■**

